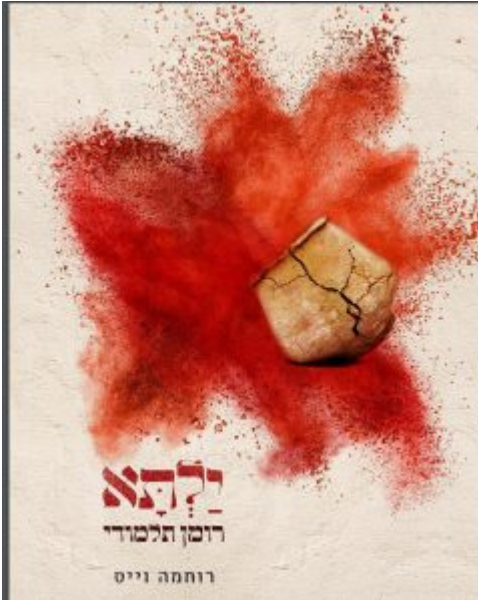

Femei deosebite în scripturile evreiești - Yalta ילְתָא, cea mai înverșunată feministă din Talmud [anul 5783]

Yalta este alături de Beruria una din foarte puținele femei din Talmud care sunt amintite cu numele lor. Marea majoritate apar ca „fiica lui ...” sau „soția lui ...”. Cele două femei seamănă cumva, atât în devotamentul lor pentru a lupta pentru eliberarea femeilor de prejudecăți, cât și prin înțelepciunea și cunoștințele lor. Ele luptau contra atitudinilor șoviniste ale bărbaților – un țel comun, dar luptând cu arme diferite. În timp ce Beruria folosea mai mult cunoștințele ei vaste și încerca să convingă interlocutorii, Yalta în afara cunoștințelor folosea și violența fizică și un limbaj licențios pentru a se confrunța cu aceste anomalii.

Cele două femei au trăit în locuri diferite și în perioade diferite. Pe când Beruria a trăit în sec. 2 în Israelul de după al doilea templu, Yalta a trăit în exil, *galut*, adică în Babilon în sec. 3. Ea era fata unu mare înțelept din Babilon, Raba bar Avuya, elevul marelui Rabi Aba bar Aybo, care aparține generației a doua de *amoraim* (înțelepții din Talmudul Babilonean de după distrugerea templului) din anii 200 e.n. Raba bar Avuya, în afară de academia pe care o conducea, a fost numit și judecător și Av Bet Din. Una dintre fetele lui a devenit una din cele mai celebre femei din Talmud – Yalta ילְתָא.

Soțul ei, Rav Nahman bar Iaakov era un elev al tatălui ei, Raba bar Avuya. Amândoi erau probabil din grupul exilaților din Israel. Rav Nahman era un tip ciudat cu un caracter dur, un om influent, însă și înfumurat cu un simț de superioritate față de semenii lui. În ciuda acestui caracter el a reușit în carieră, Era un dascăl extrem de apreciat, șeful renumitei academii din Nehardea, judecător și Av Bet Din. După ce o altă academie condusă de fostul său dascăl Raba bar Avuya a fost distrusă el a transmis postul de dascăl și șef al academiei sale fostului său profesor. În revanșă, acesta și-a dăruit fiica să se mărite cu Rav Nahman. El a făcut o „afacere” grozavă intrând într-o familie extrem de înstărită în ciuda caracterului dur al soției sale, Yalta.

Din prima poveste despre ea noi învățăm despre felul ei sever, uneori violent de a aborda unele divergențe. Această întâmplare se află în Talmud, tractatul Berachot 51:b. Personajul principal este Ulla, un înțelept – *amora* – din Ereț Israel care vine în vizită în Babilon. De-a lungul perioadei Talmudului erau vizite reciproce între evreii din cele două țări, cu toate că ele aparțineau la cuceritori diferiți: Israel era romană, cel puțin în prima parte, iar Babilon aparținea Imperiului Persian. Ambele au fost cucerite în sec. 6 de arabi.

Povestea se ocupă de divergențele care existau între înțelepți în legătură cu paharul de binecuvântare. Există un obicei de a trece printre oaspeții acest pahar, fapt controversat atunci (și astăzi, unii practică, iar alții nu). Ulla a

venit în vizită la Rav Nahman, au mâncat și au făcut binecuvântarea de după masă. Ulla a luat paharul (cu vin) de binecuvântare și i-a dat-o lui Rav Nahman. Acesta i-a spus: „Nu crezi să-i dai un pahar și Yaltei?”. Ulla i-a răspuns printr-un verset din Tora, din Deuteronom 7:13, care după descifrarea unor înțelepți cum este Rabi Iohanah, spune că numai un bărbat poate primi binecuvântările din acest verset deoarece versetul este scris la masculin. Refuzul lui Ulla să-i dea paharul de binecuvântare a înfuriat-o pe Yalta. Ea s-a urcat la camera de vin și a spart 400 de butoaie cu vin. Când apare în Talmud numărul de 400 este aluzie la un număr foarte mare. Acest gest l-a umilit pe Ulla, iar el a ripostat spunând că dacă ar umple un alt pahar ea nu ar putea binecuvânta pe el, adică nu are nicio valoare. La această jignire grosolană ea nu rămâne datoare și-i ripostează printr-un dicton și mai jignitor care spune cam așa: „Nomazii (cei care trec din loc în loc) aduc numai vorbe, iar zdrențele (care înseamnă și oameni proști care încurcă Tanachul) aduc numai ploșnițe”. Sunt multe posibilități să înțelegem cele spuse de Yalta; poate unii oameni ca Ulla nu știu Tanach și așa le-a încurcat și Ulla, dar poate că și hoinarii sunt murdari și aduc ploșnițe.

Jignirile reciproce au continuat, Ulla susținând că binecuvântarea făcută de o femeie nu are nicio valoare, iar ea spunând versete din care reiese că el este un prost. Rav Nahman a încercat să-i liniștească propunând lui Ulla să-i ofere Yaltei un alt pahar. Nicio șansă ca el să facă așa ceva.

Noi putem deduce de aici atitudinea șovinistă a lui Ulla față de femei și pe de altă parte convingerea desăvârșită a Yaltei de a se contrazice chiar și cu violență la așa un comportament. Noi putem găsi în această poveste o critică tainică la acești înțelepți care nu acceptă să dea paharul de binecuvântare în mâna femeilor cu toate că nu este interzis din Tora sau *derabanan*, de înțelepți. Pe de altă parte și Yalta este cumva criticată pentru impulsivitatea ei, în timp ce bărbații rămâneau foarte calmi.

Ea a fost foarte bine educată de tatăl ei, așa că s-a amestecat și în probleme de *halacha* (reguli religioase evreiești). Povestea apare în Talmud, tractatul Hulin 109:b și se referă la mișnaua care se ocupă cu interdicția de a mânca carne și lapte împreună. Yalta susține că în Tora, față de fiecare interdicție este și o permisiune. Ea dă multe exemple, printre care: este interzis de a mânca sânge, dar este permis ficatul; femeie măritată – nu, femeie divorțată cu bărbatul în viață – da, soția fratelui – nu, *yevama*, adică răscumpărată – da. În continuare ea îi cere soțului, Rabi Nahman să mănânce carne cu lapte. El, ca să-i facă plăcere, ordonă să i se aducă sfârc de vacă, care este foarte controversat dacă este permis sau nu. În principiu, dacă este prăjit în întregime este interzis, iar dacă este gătit tăiat este permis. Rași spune că Rabi Nahman a făcut un compromis și i-a dat unul prăjit întreg ca ea să simtă gustul. Aceste provocări pe marginile regulilor este caracteristică Yaltei. Ea s-a ocupat mai ales de marea problemă numită *nida* (menstruație). În multe cazuri ea a participat la adunări de înțelepți, un lucru de neînchipuit nu numai atunci, dar și astăzi. Având cunoștințe largi în medicină pentru perioada aceea, ea a încercat să se concentreze pe nepotrivirea unora din regulile evreiești la realitatea medicală în cea ce privește problemele de menstruație. Acest episod din tractatul Nida 20:b și Ghitin 67:b a rămas actual și în zilele noastre.

Foarte interesant este comportamentul soțului ei, Rabi Nahman, care era departe de a fi un feminist. Atitudinea lui față de femei era total diferită de cea pe care o avea față de soția lui, Yalta. În tractatul Beița 25:b ni se povestește că el i-a permis Yaltei de Șabat să fie cărată într-o lectică ca să se întâlnească cu discipolii ei. Acest lucru este strict interzis de Șabat.

Spre deosebire, comportamentul lui față de femei este dea dreptul misogin. El slujea și ca judecător, iar dacă o femeie făcea plângere că i s-a furat ceva, el le respingea spunând „ea este o femeie nostimă”. În tractatul Meghila 41:b el acuză profeți pentru simplul păcat că sunt femei spunând: „Cele două profetese, Devora și Hulda, au nume urâte, prima însemnând *albină*, iar a doua *șobolan*”. Chiar dacă ele au fost unse de Dumnezeu, ele nu au după părerea lui voie să apară în public, spre deosebire de soția lui.

Dacă el s-a referit în felul acesta la cele două profetese, ne putem imagina cum a tratat pe roabele lui. Se pune întrebarea în acest caz, cum putea el s-o susțină pe soția lui, care era orgolioasă, violentă, pofticioasă, încrezută și multe altele? Un răspuns posibil este că ar fi iubit-o atât de mult încât să-i stea de partea ei cu orice preț. Ipoteza aceasta este greșită după ce citim următorul eveniment din tractatul Ioma 18:b. În timpul unei vizite în orașul Shchenziv el a cerut gazdei să-i aducă o femeie care poate în timpul șederii lui în oraș să-i provoace cea ce-i provoacă soția lui. Planul lui era să divorțeze înainte de a se întoarce din călătorie.

Poate că atracția nu a fost datorită iubirii ci poate datorită poziției proto-feministe uriașe a Yaltei? Feminisți apreciază ideile revoluționare ale Yaltei legate de *nida*, adică regulile evreiești legate de perioada de menstruație (tractatul Nida 20:b), și chiar și rabini moderni cântă ode Yaltei la aceste idei.

Oricât am căuta răspunsuri nu putem evita să recunoaștem că probabil ceea ce l-au atras pe Rabi Nahman la ea în ciuda caracterului ei complicat.